

S T U D I A

Katedra slovenského jazyka a literatúry

SLOVACA

2004

Pedagogická fakulta UMB Banská Bystrica

UNIVERZITA MATEJA BELA V BANSKEJ BYSTRICI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

STUDIA SLOVACA

ZBORNÍK VEDECKÝCH PRÁC ČLENŮV
KATEDRY SLOVENSKÉHO JAZYKA A LITERATURY

2004

Vedecký redaktor a zostavovateľ:

PaedDr. Jozef Tatár, PhD.

Autori:

© Daša Bačíková, Iveta Bónová, Ján Findra, Anna Gálisová, Alexandra Gerľaková, Martin Golema, Zuzana Hurtajová, Lýdia Janáková, Ivan Jančovič, Milan Jurčo, František Koli, Ľubomír Kováčik, Július Lomenčík, Gabriela Mihalková, Jolana Nižníková, Viliam Obert, Ivan Očenáš, Slavomíra Očenášová-Štrbová, Pavol Odaloš, Slavka Oriňáková, Martina Petříková, Eva Pršová, Ján Sabol, Oľga Sabolová, Brigita Šimonová, Jozef Tatár, Viera Žemberová 2004

Recenzenti:

prof. PhDr. Imrich Sedlák, CSc.

prof. PhDr. Daniela Slančová, CSc.

© *Katedra slovenského jazyka a literatúry, Pedagogická fakulta, Univerzita Mateja Bela, Banská Bystrica, www.pdf.umb.sk 2004*

ISBN 80-8055-948-1

Obsah

Predslov <i>Ivan Očenáš</i>	5
Dobré slovo pre Zdenka Kasáča <i>Ondrej Nagaj</i>	6
Autorita písma a autorita obrazu – obrazoborectvo na Slovensku v 16. storočí, v národnom obrodení a súčasná hrôza z televíznych obrazov <i>Martin Golema</i>	9
Európska stredoveká rytierska poviedka v ľudovom čítaní na Slovensku (Príspevok k staršej slovenskej literatúre) <i>Zuzana Hurtajová</i>	30
Mytologický model dejín v literatúre slovenského romantizmu <i>Lubomír Kováčik</i>	45
Od lyrických „piesní“ k naratívno-reflexívnemu žánru (K básnickému erotizovaniu Ľudmily Podjavorinskej) <i>Jozef Tatár</i>	54
Interpretačná perspektíva a perspektíva interpretácie <i>František Koli</i>	65
Žánrovo-druhovú aj adresnú dvojdomosť (Skicovanie portrétu Ľuda Zúbka) <i>Milan Jurčo</i>	76
Dejiny literatúry, literárny proces a genéza autorskej koncepcie (Jozef Horák, Mária Jančová, Krista Bendová) <i>Viera Žemberová</i>	85
Extrémny okraj verzus prirodzený stred (50. roky proti 60. rokom 20. storočia v slovenskej poézii) <i>Július Lomenčík</i>	110
Kontinuita v noetike a estetike ako stratégia narácie Rudolfa Slobodu (So zameraním na románové texty: Britva, Šedé ruže, Láska, Druhý človek, Rozum, Stratený raj) <i>Gabriela Mihalková</i>	117
Krutosť podľa Agoty Kristofovej (K princípu krutosti v próze Veľký zošit) <i>Martina Petříková</i>	125
Svetová literatúra medzi literárnou vedou a recepčnou praxou (Niektoré metodologické tendencie vo vymedzovaní svetovej literatúry) <i>Ivan Jančovič</i>	132

Nachádza si modlitba miesto v živote súčasného človeka? <i>Slavomíra Očenášová-Štrbová</i>	148
Antropokomponéma ako základný kompozičný prvok v štruktúre prózy <i>Oľga Sabolová</i>	157
Rozvíjanie čitateľskej kompetencie dieťaťa <i>Viliam Obert</i>	160
Interpretačná otvorenosť poézie pre deti <i>Brigita Šimonová</i>	171
K problematike mimočítankovej literatúry na 1. stupni ZŠ <i>Daša Bačíková</i>	180
Problémy interpretácie v literárno výchovnom procese na 1. stupni ZŠ <i>Eva Pršová</i>	186
Hlavné znaky individuálneho štýlu Zdenka Kasáča <i>Ján Findra</i>	191
K problematike vzťahu slabiky a morfémy v slovenčine <i>Ján Sabol – Iveta Bónová</i>	199
Priezviská v kontexte histórie a súčasnosti (Sociálna, teritoriálna a etnická determinácia) <i>Pavol Odaloš</i>	205
Korešpondenčná charakteristika fónickej a grafickej sústavy súčasnej spisovnej slovenčiny <i>Ivan Očenáš</i>	213
Vetná stavba v prózach Alty Vášovej <i>Jolana Nižníková</i>	225
„Je ti zima, dievčatko?“ alebo Memetika a paremiológia <i>Anna Gálisová</i>	232
Posesivný vzťah vyjadrený formou genitívu (Teoretický náčrt problematiky) <i>Alexandra Gerlaková</i>	237
Morfematická analýza substantívnych deminutív latinčiny <i>Slavka Oriňáková</i>	243
Jazyková hra ako vyučovacia metóda <i>Lýdia Janáková</i>	251
Zoznam autorov príspevkov.....	257

Predslov

Katedra slovenského jazyka a literatúry Pedagogickej fakulty Univerzity Mateja Bela (PF UMB) v Banskej Bystrici zavŕšila – rovnako ako univerzita sama – akademickým rokom 2003/2004 prvý tucet rokov svojej tvorivej činnosti. Vôbec však nejde o tuctovú etapu jej vývinu. Starší, zakladajúci členovia katedry kontinuálne pokračovali a pokračujú v tradíciách vysokoškolského učiteľského vzdelávania a jeho bázevej ustanovizne v meste pod Urpínom – Pedagogickej fakulty (1964) a jej predchodkyne Vyššej pedagogickej školy (1954). Svoju múdrosť a skúsenosti postupne vkladali a vkladajú do svojich študentov alebo doktorandov, z ktorých sa viacerí stali ich mladšími kolegami, nasledovníkmi.

Všetci súčasní členovia katedry tvoriaci tucet interných vysokoškolských pedagógov na plný pracovný úväzok – prominentní univerzitní profesori, etablovaní docenti a ambiciózní odborní asistenti – s významným spolupracovníkom z domácej partnerskej univerzity a perspektívnou internou doktorandkou okrem vyučovacej, konzultantskej a lektorskej činnosti systematicky pracujú na svojom kvalifikačnom raste, ktorého obligátnou podmienkou je cieľavedomý vedecký výskum. Jeho najnovšie výsledky sme sa rozhodli prvýkrát predstaviť komplexne v predkladanom zborníku vedeckovýskumných prác členov Katedry slovenského jazyka a literatúry PF UMB *Studia Slovaca*. Naším predsavzatím je, aby sa táto edícia zborníka stala iniciujúcim článkom v reťazi intraslovakistických – jazykovedných, literárnovedných a lingvo-/literárnodidaktických – zborníkových publikácií katedry.

Prvý autonómny zborník Katedry slovenského jazyka a literatúry PF UMB s úctou pripisujeme jej nestorovi, význačnej osobnosti, ktorá sa svojou vedeckou aktivitou, pedagogickým pôsobením a verejným účinkovaním už od svojho vysokoškolského štúdia a vstupu do verejného života v Banskej Bystrici významne podieľa na rozvoji a prezentácii slovenskej kultúry a vzdelanosti doma aj v zahraničí, prof. PhDr. Zdenkovi Kasáčovi, CSc., ktorý sa v tomto roku dožíva vzácného životného jubilea – osemdesiatich rokov. A to je dôvod, prečo sme do zborníkového kolektívu autorov prizvali aj jeho ďalších kolegov, bývalých študentov, aspirantov a doktorandov, priateľov alebo obdivovateľov. Veľmi si vážime ich záujem publikovať v našom zborníku a ďakujeme im, že aj takýmto spôsobom sa pripojili do radu gratulantov nášmu jubilantovi.

Na záver vyjadrujeme našu vďaku recenzentom zborníka prof. PhDr. Imrichovi Sedlákov, CSc., a prof. PhDr. Daniele Slančovej, CSc., za ochotu, profesionalitu a pružnosť pri odbornom posudzovaní rukopisov príspevkov.

Banská Bystrica máj 2004

PaedDr. Ivan Očenáš, PhD.

vedúci Katedry slovenského jazyka a literatúry PF UMB

Dobré slovo pre Zdenka Kasáča

Ondrej Nagaj

Dobré slovo
je nedeľný koláč,
čo všedný deň
sviatkom urobí,
a tak dobrom
stávajú sa slová
odrátané v srdci
na doby.

To len vtedy,
keď máš v láske ľudí,
môžeš slovom
v očiach úsmev dať,
aby mohlo šťastie
k srdcu prúdiť,
chorál slnka
ľuďom zaspievať.

Dobré slovo
treba mať v zásobe,
aby sa dalo
ihneď vytiahnuť
a nielen vtedy,
keď ho nažobreš,
keď ňo prosíš
ako od hladu.

Dobré slová
ako v peňaženke
nosil si stále
pri sebe
a ich neha
– pavúčiky tenké –
bola nám sieťou
nádeje.

Také slovo,
keď horúce padá,
vie v nás mrazy
zrazu rozmraziť.
V takom slove
budeme ťa hľadať.
S tvojím slovom
ľahšie je nám žiť.

*Venujeme prof. PhDr. Zdenkovi Kasáčovi, CSc.,
k jeho vzácnému životnému jubileu – 80. narozeninám*